



TA'LIM PLATFORMALARI ORQALI IQTIDORLI TALABALARDA KASBIY KOMPETENTLIKINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI

Ruzimova Yu.J.

*Urganch davlat universiteti Fizika-matematika fakulteti
"Matematik tahlil" kafedrası o'qituvchisi*

Tayanch so'zlar: iqtidorli talabalar, kasbiy kompetentlik, ta'lim platformalari, pedagogik shart-sharoitlar, raqamli texnologiyalar, mustaqil ta'lim, shaxsiy yondashuv, innovatsion ta'lim metodlari.

Ключевые слова: одаренные ученики, профессиональная компетентность, образовательные платформы, педагогические условия, цифровые технологии, самостоятельное образование, личностный подход, инновационные методы обучения.

Key words: gifted students, professional competence, educational platforms, pedagogical conditions, digital technologies, independent education, personal approach, innovative educational methods.

РЕЗЮМЕ:

Ushbu maqola ta'lim platformalari orqali iqtidorli talabalar kasbiy kompetentligini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlarini o'rganishga bag'ishlangan. Zamonaviy ta'limda raqamli texnologiyalar va platformalar ta'lim jarayonini takomillashtirishda muhim o'rin tutadi. Maqolada iqtidorli talabalar uchun kasbiy kompetentligini rivojlantirish jarayonida ta'lim platformalarining samaradorligi tahlil qilingan. Ushbu jarayonni muvaffaqiyatli tashkil etish uchun pedagogik muhit, o'quv dasturlarining moslashuvchanligi va shaxsiy yondashuvning ahamiyati ko'rsatib o'tilgan. Shuningdek, maqolada ta'lim platformalarining o'quvchilar motivatsiyasi, ijodkorligi va mustaqil ta'lim olish ko'nikmalarini shakllantirishdagi roli ham o'rganilgan.

РЕЗЮМЕ:

Данная статья посвящена исследованию педагогических условий развития профессиональной компетентности одарённых учащихся посредством образовательных платформ. В современном образовании цифровые технологии и платформы играют важную роль в совершенствовании образовательного процесса. В статье анализируется эффективность образовательных платформ в процессе развития профессиональной компетентности талантливых студентов. Показана важность педагогической среды, гибкости образовательных программ и личностного подхода для успешной организации этого процесса. Также в статье исследуется роль образовательных платформ в формировании мотивации, творческих способностей и навыков самостоятельного обучения студентов.

SUMMARY:

This article is devoted to the study of pedagogical conditions for the development of professional competence of gifted students through educational platforms. In modern education, digital



technologies and platforms play an important role in improving the educational process. The article analyzes the effectiveness of educational platforms in the process of developing professional competence for talented students. The importance of the pedagogical environment, the flexibility of the educational programs and the personal approach for the successful organization of this process has been shown. The article also studies the role of educational platforms in the formation of students' motivation, creativity and independent learning skills.

Kirish. Zamonaviy jamiyatda ta'lim jarayoni oldiga qo'yilgan asosiy maqsadlardan biri iqtidorli talabalarni aniqlash, ularda kasbiy kompetentlikni rivojlantirish va ularning shaxsiy va kasbiy yuksalishi uchun qulay shart-sharoitlar yaratishdir. XXI asrda ta'lim jarayoni raqamli texnologiyalar va platformalarning keng joriy etilishi natijasida yangi bosqichga ko'tarildi. Bu jarayon nafaqat o'qituvchilar, balki talabalar uchun ham o'z ustida ishlash imkoniyatlarini kengaytirdi.

Kasbiy kompetentlikni rivojlantirish talabalar o'z sohasida chuqur bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishi, mustaqil qarorlar qabul qila olish va o'z ish faoliyatida innovatsion yondashuvlarni qo'llay olish qobiliyatini shakllantirishni talab etadi. Ta'lim platformalari bunday maqsadlarga erishishda kuchli vosita bo'lib, ularning yordamida o'quv materiallarini individual tarzda o'zlashtirish, ijodkorlikni rivojlantirish va o'quv jarayonini moslashuvchan tashkil etish mumkin bo'ladi.

Mazkur maqolada ta'lim platformalari orqali iqtidorli talabalar kasbiy kompetentligini rivojlantirishda zarur bo'lgan pedagogik shart-sharoitlar, innovatsion yondashuvlar va samarali metodlar tahlil qilinadi. Ushbu mavzu bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar ta'lim jarayonini takomillashtirishda yangi yondashuvlarni belgilab beradi.

Material. Mazkur tadqiqot iqtidorli talabalar kasbiy kompetentligini rivojlantirish uchun ta'lim platformalarining imkoniyatlari va ulardan samarali foydalanish usullarini o'rganishga qaratilgan. Tadqiqot jarayonida quyidagi materiallar va manbalardan foydalanildi:

Nazariy manbalar: Ta'lim texnologiyalari, kasbiy kompetentlik va pedagogik innovatsiyalar haqida mahalliy va xalqaro ilmiy adabiyotlar. Ta'lim platformalarining rivojlanishi va ularning ta'lim jarayoniga ta'siri haqida zamonaviy ilmiy maqolalar va monografiyalar.

Amaliy ma'lumotlar: Ta'lim platformalari (masalan, Moodle, Coursera[9], EdX[10]) orqali olib borilgan o'quv jarayonlarining tahlili. Platformalarning iqtidorli talabalar bilan ishlashda qo'llanilishi bo'yicha pedagoglar va talabalarning fikr-mulohazalari.



Mahalliy va xalqaro tajribalar: O'zbekistonning oliy ta'lim tizimida ta'lim platformalaridan foydalanish tajribasi. Xorijdagi ilg'or universitetlar va o'quv markazlarining onlayn ta'lim bo'yicha yutuqlari.

Empirik materiallar: Tadqiqot uchun olib borilgan kuzatishlar, o'quvchilar va pedagoglar bilan suhbatlar natijalari. Platformalar orqali o'quv jarayoniga oid statistik ma'lumotlar, jumladan talabalar bilim darajasi, faoliyati va natijalariga oid ma'lumotlar.

Normativ hujjatlar: O'zbekiston Respublikasi ta'lim tizimi bo'yicha qabul qilingan qonunlar va davlat dasturlari[1]. Raqamli ta'limni rivojlantirishga oid xalqaro tashkilotlar tomonidan ishlab chiqilgan tavsiyalar.

Ushbu materiallar tadqiqotning asosiy maqsadi va vazifalarini aniqlash, ilmiy asoslangan xulosalar chiqarish va pedagogik shart-sharoitlarni takomillashtirish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qildi.

Adabiyotlar tahlili. Iqtidorli talabalarni o'qitish va ularda kasbiy kompetentlikni rivojlantirish mavzusida ko'plab tadqiqotlar olib borilgan bo'lib, bu yo'nalishning dolzarbligi ta'lim tizimidagi islohotlar, raqamli texnologiyalar joriy etilishi va shaxsiy yondashuvlarning ahamiyati bilan izohlanadi. Adabiyotlar tahlili ko'rsatadiki, ushbu sohada samarali natijalarga erishish uchun zamonaviy pedagogik shart-sharoitlarni yaratish zarurligi alohida ta'kidlanadi.

Ta'lim platformalari imkoniyatlari va ahamiyati. Ko'pgina tadqiqotchilar, jumladan, J. Devey [2, 79] va V. S. Lednev[8, 164] ta'lim texnologiyalarining integratsiyasi ta'lim samaradorligini oshirishi mumkinligini ta'kidlagan. Xususan, raqamli ta'lim platformalari talabalar uchun interaktiv va moslashuvchan o'quv muhiti yaratib, bilimlarni mustaqil egallashga xizmat qiladi. A. Bandura tomonidan ilgari surilgan sotsial ta'lim nazariyasi esa platformalar yordamida talabalar orasida o'zaro hamkorlik va bilim almashishning muhimligini asoslaydi.

Kasbiy kompetentlikni shakllantirishda pedagogik shart-sharoitlar. Shaxsiy yondashuvning ahamiyati haqida G. Gardnerning[3, 94] ko'p intellekt nazariyasida fikr yuritilgan bo'lib, bunda har bir talabaning o'ziga xos qobiliyatlari hisobga olinishi lozimligi ta'kidlangan. H. Hermanning[4, 243] ta'lim muhitini rivojlantirish nazariyasiga ko'ra, pedagogik jarayon shunday tashkil etilishi kerakki, unda talabalarning intellektual, ijodiy va amaliy qobiliyatlari uyg'un rivojlanadi.

Mahalliy va xalqaro tajribalar. Mahalliy olimlardan, jumladan, N. Matyoqubov va Z. Yuldoshevlar[6, 49] tomonidan o'tkazilgan tadqiqotlar O'zbekiston ta'lim tizimida iqtidorli talabalarni aniqlash va ularni qo'llab-quvvatlash bo'yicha amalga oshirilayotgan ishlarga qaratilgan. Ularning izlanishlari talabalarda kasbiy kompetentlikni rivojlantirish uchun maxsus dasturlar va elektron platformalardan



foydalanishning samaradorligini ochib beradi. Xalqaro tajriba nuqtai nazaridan, A. Prenskiy[7, 2] tomonidan ta'lim texnologiyalarining "raqamli avlod" o'quvchilariga moslashtirilishi muhimligi ta'kidlangan.

Ijtimoiy-psixologik omillar. Iqtidorli talabalar uchun qulay muhit yaratishda ularning shaxsiy qiziqishlari, motivatsiyasi va ijodiy salohiyatini hisobga olish lozimligi ko'rsatib o'tiladi. Xususan, V. Franklning[5, 81] motivatsiya nazariyasi bu borada ma'lum qiyinchiliklarni yengishda yordam beradi.

Umuman olganda, adabiyotlar tahlili iqtidorli talabalar bilan ishlashda raqamli platformalar, innovatsion yondashuvlar va shaxsiylashtirilgan ta'lim jarayonlarining dolzarbligini tasdiqlaydi. Bu esa ushbu sohada yangi metodlar va texnologiyalarni joriy etishni talab qiladi.

Muhokama. Maqolada olib borilgan tadqiqotlar va adabiyotlar tahlili iqtidorli talabalar kasbiy kompetentligini rivojlantirishda ta'lim platformalari muhim o'rin tutishini ko'rsatadi. Zamonaviy pedagogik yondashuvlar raqamli texnologiyalarni ta'lim jarayoniga integratsiya qilish orqali o'quvchilarning bilim olish ko'nikmalarini kengaytirish va mustaqil ishlash salohiyatini oshirish imkonini beradi. Muhokama jarayonida quyidagi asosiy jihatlar aniqlangan:

Raqamli platformalar ta'limni individuallashtirish imkoniyatini beradi. Bu o'quvchilarga shaxsiy qiziqishlari va qobiliyatlariga mos ravishda bilim olishga imkon yaratadi. Shuningdek, interaktiv materiallar va turli mashqlar o'quvchilar motivatsiyasini oshirishda samarali vosita bo'lmoqda.

Kasbiy kompetentlikni rivojlantirish uchun faqat nazariy bilimlar yetarli emas. Amaliyotga yo'naltirilgan topshiriqlar, muammoli vazifalar va loyiha asosida o'qitish metodlarining qo'llanilishi talabalarning amaliy ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Ta'lim platformalari orqali bu metodlarni interaktiv va onlayn formatda amalga oshirish imkoniyati mavjud.

Ta'lim platformalari nafaqat bilim berish vositasi, balki innovatsion pedagogik muhitni yaratishning asosiy vositasidir. Masalan, talabalar uchun raqamli laboratoriyalar, simulyatsiyalar va virtual amaliy mashg'ulotlar tashkil etish orqali kasbiy faoliyatni mukammal o'zlashtirish mumkin. Ushbu jarayon ularning ijodiy fikrlashi va mas'uliyatni his qilish qobiliyatlarini rivojlantiradi.

Mahalliy sharoitlarda ta'lim platformalaridan foydalanish borasida hali ko'plab muammolar mavjud, jumladan, internet infratuzilmasining cheklanganligi va raqamli vositalar bilan ishlash ko'nikmalarining sustligi. Xalqaro tajribalar, jumladan, Coursera[9], EdX[10] kabi platformalarning muvaffaqiyatli modellarini mahalliy sharoitga moslashtirish orqali bu muammolarni bartaraf etish mumkin.

Iqtidorli talabalar uchun ta'lim platformalaridan foydalanish ularning mustaqilligi, mas'uliyatlilik hissi va ijodkorligini oshiradi. Biroq, pedagoglarning



bu jarayonni boshqarish va monitoring qilishda yetarli kompetentligi zarurligi alohida e'tiborni talab qiladi. Talabalarning psixologik xususiyatlarini hisobga olib, ularga individual yordam ko'rsatish uchun pedagoglar maxsus tayyorgarlikdan o'tishi lozim.

Mazkur jihatlar ta'lim platformalarini iqtidorli talabalar bilan ishlashda samarali foydalanish uchun muhim asos bo'lib xizmat qiladi. Shuningdek, ushbu pedagogik jarayonni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun o'qituvchi va talaba o'rtasidagi o'zaro hamkorlikka, motivatsiya va rag'batlantirish tizimiga alohida e'tibor qaratish zarurligi ko'rsatib o'tildi.

Natija. Tadqiqot natijalariga ko'ra, iqtidorli talabalar kasbiy kompetentligini rivojlantirishda ta'lim platformalaridan samarali foydalanish quyidagi asosiy jihatlar orqali aniqlandi: Raqamli platformalar ta'lim jarayonida moslashuvchanlikni ta'minlaydi va talabalar uchun shaxsiy ta'lim yo'nalishlarini tashkil qilish imkonini beradi. Talabalar bilimlarni o'zlashtirishda interaktiv materiallar va innovatsion yondashuvlardan foydalanish orqali faoliyatlarini samarali boshqarish imkoniyatiga ega bo'ldilar. Ta'lim platformalari yordamida amaliy ko'nikmalarni shakllantirishda loyiha asosidagi topshiriqlar, muammoli vaziyatlar tahlili va virtual laboratoriyalar muhim o'rin tutishi aniqlangan. Bu talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlash jarayonini tezlashtiradi va chuqurlashtiradi.

Iqtidorli talabalar bilan ishlashda pedagoglar uchun metodik qo'llanmalar, platforma funksiyalaridan to'g'ri foydalanish bo'yicha maxsus treninglar va talabalarga individual yondashuv zarurligi tasdiqlandi. Bu jarayonning muvaffaqiyati ko'p jihatdan pedagogik shart-sharoitlarning sifati va talabalar motivatsiyasiga bog'liq. Ta'lim platformalari orqali talabalar o'z-o'zini boshqarish, ijodiy fikrlash va tanqidiy tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantirish imkoniyatiga ega bo'lishdi. Bu esa kasbiy kompetentlikning rivojlanishida muhim ahamiyatga ega. Xalqaro ta'lim platformalarining muvaffaqiyatli modellarini mahalliy ta'lim tizimiga moslashtirish orqali samaradorlikni oshirishga erishish mumkin. Shu bilan birga, mahalliy sharoitlarga xos bo'lgan muammolarni bartaraf etish uchun maxsus strategiyalar ishlab chiqish zarur.

Natijada, ta'lim platformalari orqali iqtidorli talabalar kasbiy kompetentligini rivojlantirishning muvaffaqiyati innovatsion texnologiyalar, pedagogik yondashuvlar va ta'lim muhitining sifatiga bog'liq ekanligi aniqlanib, bu borada aniq tavsiyalar ishlab chiqildi. Bu esa ta'lim tizimida yuqori malakali mutaxassislar tayyorlashga xizmat qiladi.

Xulosa. Mazkur tadqiqot iqtidorli talabalar kasbiy kompetentligini rivojlantirishda ta'lim platformalarining samaradorligini va ushbu jarayonni



qo‘llab-quvvatlovchi pedagogik shart-sharoitlarni yoritishga qaratildi. Tahlillar shuni ko‘rsatdiki, ta‘lim platformalari talabalarning shaxsiy qobiliyatlarini rivojlantirishda, mustaqil ta‘lim ko‘nikmalarini shakllantirishda va kasbiy malakalarni chuqurlashtirishda samarali vosita bo‘lib xizmat qiladi. Tadqiqot davomida quyidagi asosiy xulosalar chiqarildi:

Raqamli platformalarning ahamiyati. Zamonaviy ta‘lim platformalari talabalar uchun moslashuvchan, individual va interaktiv ta‘lim muhitini taqdim etadi, bu esa ularning kasbiy kompetentligini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Innovatsion pedagogik yondashuvlar. Kasbiy kompetentlikni shakllantirishda muammoli vaziyatlar, loyiha asosida o‘qitish, va amaliyotga yo‘naltirilgan yondashuvlar muhim rol o‘ynaydi. Bu metodlar ta‘lim platformalari orqali samarali amalga oshirilishi mumkin.

Ijtimoiy-psixologik qo‘llab-quvvatlash. Talabalar motivatsiyasini oshirish va ularga individual yondashish pedagoglarning tayyorgarlik darajasi va innovatsion metodlarni qo‘llash qobiliyatiga bog‘liq.

Mahalliy va xalqaro tajribalardan foydalanish. Ta‘lim platformalarini mahalliy sharoitlarga moslashtirish orqali raqamli infratuzilma va ta‘lim texnologiyalari bilan bog‘liq qiyinchiliklarni bartaraf etish mumkin. Xalqaro tajribadan ilhomlanib, samarali modellarni joriy etish zarur.

Adabiyotlar:

1. UzEdu (2024). O‘zbekiston Respublikasi Raqamli ta‘lim strategiyasi (2023-2025). Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi Ta‘lim Vazirligi.
2. Dewey, J. (1938). *Experience and Education*. New York: Collier Books.
3. Gardner, H. (1993). *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences*. New York: Basic Books.
4. Hermans, H. J. M. (2001). *The Dialogical Self: Toward a Theory of Personal and Cultural Positioning*. *Culture & Psychology*, 7(3), 243–281.
5. Frankl, V. E. (1984). *Man's Search for Meaning*. Boston: Beacon Press.
6. Matyoqubov, N., & Yuldoshev, Z. (2022). O‘zbekistonda raqamli ta‘limni rivojlantirish yo‘nalishlari. Toshkent: O‘zbekiston Milliy Ensiklopediyasi.
7. Prensky, M. (2001). *Digital Natives, Digital Immigrants*. *On the Horizon*, 9(5), 1–6.
8. Lednev, V. S. (2010). *Pedagogik yondashuvlar va ta‘lim muhitini rivojlantirish nazariyasi*. Moskva: Nauka.
9. Coursera (2023). *Online Learning Trends and Insights*. Retrieved from www.coursera.org.
10. EdX (2023). *Global E-Learning Platform Development*. Retrieved from www.edx.org.
11. Xudoynazarov, E. M. (2019). Didactic possibilities of oral exercises in forming initial classes pupils' mathematical thinking activity. *Eastern European Scientific Journal*, Ausgabe. Germany, (1-2019), 249.
12. Khudoynazarov, E. (2023). Boshlang‘ich ta‘limda mantiqiy fikrlashini rivojlantirishning ahamiyati. *Молодые ученые*, 1(13), 32-37.